การพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย

The Development of Curriculum for Young Children Based on Local Wisdom in Surin Province

ศิริมงคล ทนทอง *
รศ.ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์**
รศ.ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์**
รศ.ดร.เยาวพา เดชะคุปต์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย และเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่มีต่อพัฒนาการด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย จากการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 5 ห้องเรียน คือ โรงเรียนบ้านตอกตรา โรงเรียนบ้านวังปลัด โรงเรียนบ้านทับทัน โรงเรียนบ้านเสรียง โรงเรียนบ้านสนบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวนทั้งสิ้น 88 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย และแบบประเมินพัฒนาการด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินพัฒนาการด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยใช้ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 5 กลุ่มเนื้อหา คือ กลุ่มที่ 1 การประกอบอาชีพ ประกอบด้วย หน่วยการทำนาปลูกข้าว หน่วยการทอผ้าไหม หน่วยการทำเครื่องเงิน และหน่วยการทำเครื่องจักสาน กลุ่มที่ 2 พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ประกอบด้วย หน่วยแซนโฎนตา หน่วยบุญผะเหวด หน่วยบุญสงกรานต์ และหน่วยบุญบั้งไฟ กลุ่มที่ 3 อาหารพื้นบ้าน ประกอบด้วย หน่วยขนมบายกรีม หน่วยขนมเนียล หน่วยขนมนางเล็ด และหน่วยขนมดอกลำเจียก กลุ่มที่ 4 ศิลปะและการละเล่น ประกอบด้วย หน่วยของเล่นเด็ก หน่วยนิทานพื้นบ้าน หน่วยงานช้างสุรินทร์ และหน่วยกันตรึม และกลุ่มที่ 5 แหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ ประกอบด้วย หน่วยสุรินทร์จังหวัดของหนู หน่วยพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง หน่วยอ่างเก็บน้ำห้วยเสนง และหน่วยหลวงปู่ดุลย์ อตุโล และพัฒนาด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่าเนื้อหาและกิจกรรมเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียน มีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่นของตนเอง ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้ครบทั้ง 4 ด้าน คือ

ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความสนใจในกิจกรรมและต้องการเรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่นมากขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นสุรินทร์

---

* นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ E-mail : guntruem@hotmail.com
**อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร / ภูมิปัญญาท้องถิ่น / เด็กปฐมวัย

Abstract

The purposes of this research were to develop a curriculum for young children based on local wisdom in Surin Province and to study its effects toward their academic development and self-esteem. The sample was 88 second year kindergarten students in 5 classes of Ban Dokdra School, Ban Wangpalat School, Ban Thapthan School, Ban Sariang School, and Ban Sanop School under Surin Education Service Area Office 3. The experiment of 20 learning units was conducted within the period of 4 weeks in 2nd semester of 2009 academic year. The instruments used in the research were the curriculum for young children based on local wisdom in Surin Province and the evaluation form for academic development and self-esteem of young children. The data were analyzed by using percentage and standard deviation.

The results of this research revealed that the curriculum for young children based on local wisdom in Surin Province developed consisted of 5 content groups. Group 1 Occupations consists of Rice Farming, Silk Weaving, Silverware Making, and Basketry Units. Group 2 Ritual, Tradition and Culture consists of San Don Ta, Bunphawet, Bun Songkran, and Bun Bang Fai Units. Group 3 Local Food consists of Khanom Baikrim, Khanom Nian, Khanom Nang Let, and Khanom Dok Lamchiak Units. Group 4 Arts and Folks consists of Toys, Folk Tales, Surin Elephant Round-up, and Kantruem Units. Group 5 Historic Places and Important Persons consists of My Surin Province, Phraya Surin Phakdi Si Narong Chang Wang, Huay Saneng Water Reservoir, and Luang Pu Dun Atulo Units. Regarding the academic development and self-esteem of the young children, it was found that the contents and activities were suitable for the learners. They provided learners with an understanding of their local conditions and circumstances; and also promoted all 4 areas of development -body, emotion-mind, society and intelligence-, happy learning, more interests in activities and learning about the local matters, and love and pride of Surin local community among learners.

Keywords : Curriculum Development / Local Wisdom / Young Children

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม เป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาในด้านต่างๆ ตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 2) นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนสภาพคนให้มีคุณภาพตามที่บ้านเมืองต้องการเพื่อเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ ให้สามารถดำรงอยู่ได้ เพราะการศึกษาของประชาชนที่มีประสิทธิภาพ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539, หน้า 14) การศึกษายังเกี่ยวพันโดยตรงกับคุณภาพคนในด้านจิตสำนึก ภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถของคนในการจัดการกับปัญหาต่างๆ และเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาในมิติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืนมั่นคง (อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. 2540 : 3) การศึกษาระดับปฐมวัยนับว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมและพัฒนาการตามวัยอย่างมีศักยภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องรับทราบ เพื่อให้เด็กได้มีสภาพเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และสามารถศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปได้อย่างมีความสุข ตามความต้องการและความสนใจอันจะทำให้เกิดความเข้มแข็งของประชากร ในการพัฒนาและสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติต่อไปในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: คำนำ) ซึ่งสอดคล้องกับ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545 : 149) ได้กล่าวถึงเด็กปฐมวัยว่าเป็นวัยที่อยู่ในช่วงอายุแรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์-จิตใจ สังคม และบุคลิกภาพ และเป็นช่วงพลังแห่งการเจริญเติบโตงอกงามสำหรับชีวิต ดังนั้นครูจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการพัฒนาให้กับเด็ก จะต้องจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของแต่ละคน และที่สำคัญต้องรับรู้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การจัดการศึกษาระดับนี้ยังเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา หากเด็กไม่ได้รับการพัฒนาในช่วงวัยนี้การพัฒนาระยะต่อไปอาจเป็นไปอย่างเชื่องช้า ทำให้พัฒนาการหลายด้านช้าเกินกว่าที่จะแก้ไขความบกพร่องต่างๆ ได้ทัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : บทนำ) ซึ่งเป้าหมายสำคัญของการศึกษาปฐมวัย คือ การพัฒนาเด็กให้สูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ซึ่งระบุว่า "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ" และในการจัดการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 8 ระบุเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

บทบาทของภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาสังคมได้รับการยอมรับมากขึ้นจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และองค์กรชุมชน การศึกษาค้นคว้าและนำไปสู่การปฏิบัติการในแผนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ มากขึ้น ภูมิปัญญาไทยมีความหลากหลาย ซึ่งเป็นความหลากหลายที่แวดล้อมวิถีชีวิตของคนในสังคม ภูมิปัญญาไทยจึงเกี่ยวข้องกับทุกมิติทางสังคม โดยมีคนเป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์กับมิติทางสังคมนั้นๆ หรืออีกนัยหนึ่งเรียกได้ว่าเป็น ผู้ทรงภูมิปัญญาของสังคม ผู้รู้ สืบทอด พัฒนา ถ่ายทอด และนำความรู้ทางภูมิปัญญา

มาพัฒนาชีวิตของคนไทยในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541: บทนำ) สุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคอีสานที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นดินแดนที่มีความสำคัญในอดีต มีหลักฐานยืนยันหลายอย่างว่าเมืองสุรินทร์เคยเป็นแหล่งอารยะธรรมและวัฒนธรรมที่เจริญรุ่งเรือง เปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่มชนที่เข้าครอบครอง วัฒนธรรมที่ปรากฏในปัจจุบันจึงเป็นเครื่องบ่งชี้หรือแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่บรรพชนชาวสุรินทร์ได้สืบทอดความเจริญและวิวัฒนาการยาวนานนับพันปี ชาวสุรินทร์มีความแตกต่างจากชาวอีสานโดยทั่วไปคือ ชาวอีสานพูดลาว (ภาษาถิ่น) กินข้าวเหนียว แต่ชาวสุรินทร์พูดเขมร กินข้าวจ้าว นี่คือเอกลักษณ์ ที่โดดเด่นของชาวสุรินทร์ หนังสือประวัติศาสตร์ไทยส่วยภูมิภาคจังหวัดสุรินทร์ซึ่งพิมพ์เผยแพร่เมื่อพุทธศักราช 2526 ระบุว่า ประชากรของจังหวัดสุรินทร์ ร้อยละ 60 เป็นคนไทยเชื้อสายเขมร ร้อยละ 30 เป็นคนไทยเชื้อสายลาว และร้อยละ 10 เป็นคนไทยเชื้อสายกูยหรือกวย ดังคำกลอนของ อติภรณ์ ลิขสิทธิ์ที่ว่า (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542 : 246-248)

" เมืองสุรินทร์ ถิ่นช้างใหญ่ ผ้าไหมสวย
สายใยกวย เขมรลาว เผ่าผสม
เชื้อชาติพันธุ์บรรพชน ชาวพนม
ที่สั่งสม แต่ปางบรรพ์ นับพันปี
เอกลักษณ์ โดดเด่น เจนละบก
มรดก ขอมโบราณ กาลก่อนนี้
ศิลปะ อารยะ ประเพณี
คือเครื่องชี้ ปรากฏชัด สมบัติเมือง "

การจัดการเรียนการสอนให้แก่กลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ต่างกัน ซึ่งมีปัจจัยพื้นฐานต่างกันนั้น ครูจะใช้หลักสูตรกลางเพียงอย่างเดียวจึงไม่เหมาะสม เพราะหลักสูตรกลางได้รับการพัฒนาขึ้น จากหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาอยู่ในส่วนกลาง จึงเป็นหลักสูตรที่เหมาะสม สำหรับนำมาใช้ในระดับกว้าง ไม่เจาะจงเฉพาะกลุ่มผู้เรียนในภูมิภาคหรือพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ดังนั้นการมีเฉพาะหลักสูตรกลางเพียงอย่างเดียว จึงไม่อาจจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานตามที่รัฐกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งไม่ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและภูมิภาคได้ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดหลักการข้อหนึ่งไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กนั้นต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นของหลักสูตรที่ว่าการส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เอง ให้มีความเหมาะกับสภาพความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา สามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดยให้โรงเรียนในแต่ละท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของตนตามความเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ มุ่งให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น โดยนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง (กรมวิชาการ. 2540 : 6-7) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กปฐมวัย จะมีผลต่อการสร้างสรรค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้ยั่งยืนต่อไป การให้ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นการให้คุณค่าแก่เด็กที่สำคัญ สร้างความรู้และสร้างวัฒนธรรมที่ตนเองสัมผัสอยู่โดยธรรมชาติหรือบริบทในท้องถิ่น ผ่านความเข้าใจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภาษาไปสร้างสุนทรีย์แห่งการรู้คุณค่า เกิดความรัก ความพอใจ เกิดเจตคติที่ดี ซึมซับไว้ได้เป็นองค์ความรู้ของตนในที่สุด (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2546 : 15)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรในระดับปฐมวัยให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตามมาตราที่ 27 ซึ่งองค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกลุ่มภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์ และใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครู ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้นำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่มีต่อพัฒนาการด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร เด็กปฐมวัย อายุ 5 - 6 ปี กำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1, 2 และ 3 จำนวน 22,527 คน

กลุ่มตัวอย่าง เด็กปฐมวัย อายุ 5 - 6 ปี กำลังเรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านตอกตรา โรงเรียนบ้านวังปลัด โรงเรียนบ้านทับทัน โรงเรียนบ้านเสรียง และ โรงเรียนบ้านสนบ รวมทั้งหมด 88 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะและการละเล่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยที่เน้นพัฒนาการ 4 ด้านและความรู้สึกความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งประกอบด้วย พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านสติปัญญา และความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์

หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ หมายถึง หลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี โดยหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหา กิจกรรมตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ที่สร้างขึ้นจากองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตัวผู้เรียน ประกอบด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านอาชีพ ด้านพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ด้านอาหารพื้นบ้าน ด้านศิลปะและการละเล่น และด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ หมายถึง องค์ความรู้และประสบการณ์ของชาวสุรินทร์ ที่ได้มีการสั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลานาน

พัฒนาการด้านการเรียนของเด็กปฐมวัยและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากวุฒิภาวะและการฝึกฝนจากการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย มีดังนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย คือ ความสามารถของเด็กในการใช้ระบบอวัยวะต่างๆ ทั้งภายในภายนอกร่างกาย

เคลื่อนไหวได้เป็นอย่างดี มีพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ การหยิบจับอุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว การเต้นตามจังหวะเพลงและดนตรี การแสดงท่าทางต่าง ๆ การปฏิบัติตามสัญญาณ และความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วมือกับตา

พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ คือ ความสามารถของเด็กในการปรับตนให้เข้ากับสภาวะความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ อันเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างความคาดหวังของเด็กกับสิ่งที่เด็กได้รับ ได้แก่ การแสดงความร่าเริงแจ่มใส การสนใจและตั้งใจฟังเรื่องราวต่าง ๆ การแสดงความชื่นชมต่อผลงานของผู้อื่น การแสดงความพึงพอใจในผลงานของตนเอง และการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

พัฒนาการด้านสังคม คือ ความสามารถของเด็กในการมีปฏิสัมพันธ์อยู่ร่วมกับเพื่อนรวมทั้งบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ได้แก่ การที่เด็กมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน การรู้จักลำดับก่อน – หลังเวลาทำกิจกรรม การร่วมแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนขณะทำกิจกรรม การแสดงความสนใจร่วมมือในการทำงานกลุ่ม และการเคารพกฎกติกาการเล่น

พัฒนาการด้านสติปัญญา คือ ความสามารถของเด็กในการรับรู้ คิด จำ ใช้เหตุผล แก้ปัญหา และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างประสิทธิภาพได้แก่ การทำกิจกรรมได้ถูกต้องและทันเวลา การมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพูดคุยโต้ตอบได้เข้าใจ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และการแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (ร้อยละ 80.43)

ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง คือ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็นของเด็กปฐมวัยที่ยอมรับและเล็งเห็นคุณค่าสิ่งที่ดีที่ได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์ โดยเด็กแสดงออกด้วยการรู้สึกตื่นเต้นสนุกสนานมีความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ร้องเพลง ทำอาหาร เล่นการละเล่นพื้นบ้าน ใช้สื่อในท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด และทำผลงานสร้างสรรค์ตามจินตนาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างหลักสูตรฉบับยกร่าง ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย จากนั้นทำการสำรวจสภาพความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร/งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ นักวิชาการวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับอนุบาล แล้วแจกแบบสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเดิมที่ได้ไปสัมภาษณ์ความต้องการและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยกำหนดร่างหลักสูตรโดยอาศัยข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ บุคลากรของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน กำหนดเป็นร่างหลักสูตรปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยฉบับยกร่าง

ขั้นที่ 2 การนำหลักสูตรไปใช้และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เพื่อให้ได้ร่างของหลักสูตรที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผ่านการดำเนินการปรับปรุงและพร้อมนำไปทดลองใช้ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำร่างหลักสูตรไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาการพัฒนาหลักสูตร สาขาการศึกษาปฐมวัย และสาขาการวัดผล

การศึกษา ทำการพิจารณาตรวจสอบร่างหลักสูตร เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรก่อนที่จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ภายหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ประเมินผลและให้ข้อเสนอแนะแล้วผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 5 ห้องเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ประกอบด้วยโรงเรียนบ้านตอกตรา โรงเรียนบ้านวังปลัดโรงเรียนบ้านทัพทัน โรงเรียนบ้านเสรียง และโรงเรียนบ้านสนบ แล้วนำผลที่ได้ไปปรับปรุงหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกผลและวัดผลประเมินผลการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรของครูผู้สอนมาทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะในด้านสภาพความจำเป็น ระยะเวลา กิจกรรม เนื้อหาสาระต่าง ๆ และประโยชน์ที่ได้ เพื่อนำไปใช้ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 3 การขยายผลหลักสูตร เพื่อนำหลักสูตรที่ได้ไปขยายผลผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาทำการขยายผลต่อไปในโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านตาแตรวทัพดัด โรงเรียนหนองโสนวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3

สรุปผลการวิจัย

1. หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้น ได้ข้อมูลจากการสอบถามความต้องการของชุมชน จำนวน 52 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เลือกเอาเฉพาะเนื้อหาที่มีความต้องการอยู่ใน 4 อันดับแรก และมีค่าเฉลี่ยความต้องการร้อยละ 60 ขึ้นไป แล้วนำเนื้อหามากำหนดหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย ทั้ง 5 กลุ่มเนื้อหา ดังนี้กลุ่มที่ 1 การประกอบอาชีพ ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยการทอผ้าไหม(ร้อยละ 71.15) หน่วยการทำเครื่องเงิน(ร้อยละ 68.91)หน่วยการทำนาปลูกข้าว (ร้อยละ 64.10) และหน่วยการทำเครื่องจักสาน(ร้อยละ 59.93) กลุ่มที่ 2 พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยแซนโฎนตา (ร้อยละ 75.21) หน่วยบุญผะเหวด (ร้อยละ 69.44) หน่วยบุญสงกรานต์ (ร้อยละ 67.73) และหน่วยบุญบั้งไฟ (ร้อยละ 69.23) กลุ่มที่ 3 อาหารพื้นบ้าน ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยขนมบายกรีม (ร้อยละ 75.13) หน่วยขนมดอกลำเจียก (ร้อยละ 70.51) หน่วยขนมนางเล็ด (ร้อยละ 67.31) และหน่วยขนมเนียล (ร้อยละ 65.13) กลุ่มที่ 4 ศิลปะและการละเล่น ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยนิทานพื้นบ้าน (ร้อยละ 71.47) หน่วยงานช้างและงานกาชาดจังหวัดสุรินทร์ (ร้อยละ 70.51) หน่วยของเล่นเด็ก (ร้อยละ 66.03) และหน่วยกันตรึม (ร้อยละ 65.06) และกลุ่มที่ 5 แหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ ประกอบด้วย 4 หน่วยประสบการณ์ คือ หน่วยพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง (ร้อยละ 92.79) หน่วยหลวงปู่ดุล อตุโล (ร้อยละ 77.40) ส่วนอีกสองหน่วย คือหน่วยสุรินทร์จังหวัดของหนู และหน่วยอ่างเก็บน้ำห้วยเสนง นั้นได้มาจากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและเกี่ยวกับเนื้อหาสาระอื่น ๆ ที่ต้องการให้จัดการเรียนรู้

2. พัฒนาการด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย จากผลการประเมินพัฒนาการด้านการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย จากการใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า พัฒนาการทางด้านร่างกาย คือ เด็กสามารถหยิบจับอุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว (ร้อยละ 84.19) รองลงมาเป็นการเต้นตามจังหวะเพลงและดนตรี (ร้อยละ 82.52) การแสดงท่าทางต่าง ๆ (ร้อยละ 82.29) การปฏิบัติตามสัญญาณ (ร้อยละ 81.91)

และความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วมือกับตา (ร้อยละ 80.38) ด้านอารมณ์ – จิตใจ คือ การแสดงความร่าเริงแจ่มใส (ร้อยละ 83.71) รองลงมาเป็นความสนใจและตั้งใจฟังเรื่องราวต่าง ๆ (ร้อยละ82.07) การแสดงความชื่นชมต่อผลงานของผู้อื่น (ร้อยละ 81.57) การแสดงความพึงพอใจในผลงานของตนเอง (ร้อยละ 81.45) และการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ 80.05) ด้านสังคม คือ มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน(ร้อยละ 84.66) รองลงมาเป็นการรู้จักลำดับก่อน – หลังเวลาทำกิจกรรม (ร้อยละ 82.80) การร่วมแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนขณะทำกิจกรรม (ร้อยละ 81.30) การแสดงความสนใจ ร่วมมือในการทำงานกลุ่ม (ร้อยละ 81.26) และการเคารพกฎกติกาการเล่น (ร้อยละ 80.79) และด้านสติปัญญา เด็กสามารถทำกิจกรรมได้ถูกต้องและทันเวลา (ร้อยละ 84.44) รองลงมามีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น(ร้อยละ 83.49) สามารถพูดคุยโต้ตอบได้เข้าใจ (ร้อยละ 81.39) การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล (ร้อยละ 80.72) และแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (ร้อยละ 80.43) และแผนการจัดประสบการณ์ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้ครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความสนใจในกิจกรรมและต้องการเรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่นมากขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

อภิปรายผล

ผลการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยให้บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานด้านปฐมวัย ครูผู้สอนระดับปฐมวัย ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโบแชมพ์ (Beauchamp, 1968, p. 145) และ เดวิด จี อาร์มสตรอง (David G. Armstrong, 1989, p. 40) ที่ระบุว่าในการพัฒนาหลักสูตรที่ดี ควรประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่ายร่วมกัน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาต่างๆ ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนของชุมชนท้องถิ่นและตัวนักเรียนเอง เช่นเดียวกับซารา อี (Sarah E, 2000, p. Abstract) ที่ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน พบว่าโรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรโดยการสร้างจิตสำนึกให้กับนักเรียนมีการเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้โรงเรียนกับชุมชนได้มีปฏิสัมพันธ์กันได้ระดมความคิด ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนเกิดความพึงพอใจทำให้หลักสูตรมีมาตรฐาน สามารถนำไปใช้ได้ตามสถานการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น

ผลการนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านตอกตรา โรงเรียนบ้านวังปลัด โรงเรียนบ้านทับทัน โรงเรียนบ้านเสรียง และโรงเรียนบ้านสนบ โรงเรียนทั้งหมดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 5 โรงเรียน โดยใช้แผนการจัดประสบการณ์โรงเรียนละ 1 เรื่อง 4 หน่วย ทำการทดลองใช้โรงเรียนละ 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน รวม 20 แผน โดยยึดหลักให้เด็กนักเรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา สามารถส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งผู้เรียนให้ความสนใจและมีพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความพึงพอใจในกิจกรรม สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ วิมลลักษณ์ ตีระมาศวณิช (2525) ที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยจังหวัดอุบลราชธานี ยุพิน เอียยะบุตร (2548) ที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษาจังหวัดอุดรธานี และ ธีรพร อเนกศิลป์ ที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยจังหวัดสระแก้ว โดยจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น เช่นเดียวกับกรมวิชาการ (2540 : 5) และปราณี สังขะตะวรรธน์ (2536 : 308-309) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งจะให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่น เกิดความรัก ความภาคภูมิใจท้องถิ่นของตนเอง จะต้องให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและสังคมท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุขจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยเฉพาะการสร้างลักษณะนิสัยหรือการปลูกฝังแนวคิด ค่านิยมเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กับเยาวชนซึ่งมีอายุยังน้อย สามารถปลูกฝังได้ง่ายทำให้เกิดความภาคภูมิใจตั้งแต่ยังเด็ก เช่นเดียวกับ คอลีน เอ็ม (Corinne M, 2005, p. Abstract) ที่ทำวิจัยเรื่องการประเมินทัศนคติของครูที่สอนวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาในท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อหลักสูตรและวิธีการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐแมรี่แลนด์ ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีความตั้งใจมีพฤติกรรมการเรียนดีขึ้นโดยได้ศึกษาตามสภาพท้องถิ่นและมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยในแต่ละวันกับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นสามารถส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งผลการจัดกิจกรรมปรากฏผลดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ พบว่า การใช้เพลงและเครื่องประกอบจังหวะพื้นบ้าน เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนได้ผลดี ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ กล้าแสดงออกและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ร่วมกิจกรรมอย่างมีความสนุกสนาน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมโดยใช้คำคล้องจอง คำบรรยายคำขวัญที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสุรินทร์ทำให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดและการเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2. การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ พบว่า การจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายให้เด็กได้เลือกปฏิบัติตามความสนใจ ได้สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง โดยใช้วัสดุต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการในการสร้างผลงาน เช่น การประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ โดยใช้รังไหมมาทำเป็นดอกไม้ แมลงปอ ผีเสื้อ การร้อยมาลัยด้วยดอกไม้และใบไม้ การสานกระดาษเป็นเสื่อเล็กๆ การทำปี่จากใบมะพร้าว เหล่านี้เป็นการฝึกการทำงานอย่างครบกระบวนการ โดยเริ่มจากเตรียมวัสดุ การคิด สำรวจ ตรวจสอบ แล้วลงมือสร้างสรรค์ผลงานให้สัมพันธ์กับวัสดุ ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง และเมื่อผลงานสำเร็จก็มีการประเมินผลงานด้วยความชื่นชมอย่างภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่องานศิลปะในท้องถิ่น เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการความสนใจและเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหา ด้วยตนเอง

3. การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่หลากหลายตามแผนการจัดประสบการณ์ทั้งการปฏิบัติจริง การทัศนศึกษา การชมวีดีทัศน์ การสาธิต การทดลอง การศึกษาจากเอกสาร รูปภาพ การระดมความคิด การสัมภาษณ์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการเปิดกว้างให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งค้นคว้าข้อมูลอย่างหลากหลาย ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของท้องถิ่น สามารถเล่าเรื่องราวและแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการที่ครูจัดให้และที่สั่งสมมาในชีวิตประจำวันของตัวเด็ก

4. การจัดกิจกรรมการเล่นตามมุม โดยใช้สื่ออุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นรวมทั้งรูปภาพ หนังสือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาจัดมุมประสบการณ์ให้ผู้เรียนเข้าศึกษาเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจเข้าเล่นตามมุมด้วยความกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์ในการเล่นอย่างอิสระโดยไม่ต้องมีครูคอยชี้แนะ เพราะวัสดุอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน เมื่อนำมาจัดตกแต่งให้น่าสนใจก็สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กในการเล่นได้เป็นอย่างดี

5. การจัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ได้จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตจริงที่เป็นอยู่ในท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์ และพื้นบ้านอีสาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเล่นได้อย่างอิสระ มีวัสดุอุปกรณ์ของใช้ในชีวิตประจำวันเป็นของจริง รวมทั้งการนำเกมเบ็ดเตล็ดของท้องถิ่นมาจัดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเล่นอย่างมีความสุข สามารถคิดแก้ปัญหาจากการเล่น มีการชมเชยและให้กำลังใจแก่เพื่อนๆ อีกทั้งยังรู้จักระวังรักษาความปลอดภัยทั้งของตนเองและผู้อื่น

6. การจัดกิจกรรมเกมการศึกษา ได้ออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยประสบการณ์ รวมทั้งการใช้ภาพกิจกรรมจากสถานที่ สื่อ วัสดุ ผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ โดยยึดหลักการสร้าง/การเล่นเกม จากคู่มือการใช้เกมการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ทำให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในการเล่นเกมได้ง่าย และสามารถเล่นได้เองอย่างอิสระ สามารถเก็บเข้าที่ได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

จากการที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย มีจุดเน้น คือ

1. เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากความต้องการของชุมชน

2. เน้นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. นำข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น มีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

4. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องราวและการมีเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น

5. เน้นการนำสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็ก เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นว่าสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยไปใช้ ครูผู้สอนควรมีความตระหนักและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ดังนี้

1. ในการนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น สุรินทร์สำหรับเด็กไปใช้ ต้องคำนึงถึงฤดูกาล เทศกาล ประเพณีของท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการจัดเตรียมสื่อ/

อุปกรณ์ วิทยากรท้องถิ่น อีกทั้งเป็นเหตุการณ์ที่เด็กกำลังประสบพบเจออีกด้วย

2. กิจกรรมที่เสนอไว้ในหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์เป็นเพียงแนวทางในการจัดกิจกรรมเท่านั้น ครูผู้สอนระดับปฐมวัยควรศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์โดยละเอียด และสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรม เพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนและชุมชนของผู้เรียนได้ตามสภาพโอกาสของการนำไปใช้

3. ลักษณะกิจกรรมต่างๆ ในแผนการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากของจริง ได้ลงมือปฏิบัติและคิด ได้แสดงออกในการนำเสนอสิ่งที่เด็กพบเห็นมาและคิดค้น เรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้สิ่งใกล้ตัวและมีอยู่ในท้องถิ่น ส่งผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่

4. เวลาในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับปฐมวัย อาจยืดหยุ่นได้ความเหมาะสม เพราะบางกิจกรรมเด็กมีความสนใจและสนุกกับการเรียนรู้

5. แบบประเมินพัฒนาการด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง สามารถนำไปปรับใช้ในประเมินในการใช้หลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัยในหลักสูตรปฐมวัยอื่นๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย ของจังหวัดอื่นๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของท้องถิ่น

2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย ในระดับชั้นอนุบาลและต่อเนื่องในระดับชั้นประถมศึกษาในทุกภาคของประเทศไทย เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ความรัก ความหวงแหนต่อขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นของเด็กตั้งแต่ยังเยาว์วัย

3. ควรมีการศึกษาและวิจัยผลของการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นของเด็กปฐมวัยในระยะยาว เพื่อติดตามผลและขยายผลการพัฒนาหลักสูตร ที่มีผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนและความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย

4. ควรมีการศึกษาและวิจัยติดตามความคงทนของพฤติกรรมความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย อาจมีการทดลองในระยะยาวเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น

5. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยกับพัฒนาการด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ความสามารถทางคณิตศาสตร์ ทักษะทางภาษา ความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กและลีลามือ เป็นต้น

6. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์สำหรับเด็กปฐมวัยกับการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรอื่นๆ เพื่อศึกษาข้อแตกต่างที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2546). *รูปแบบการเรียนปฐมวัยศึกษา*. กรุงเทพฯ : เอดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). *ศึกษิตแห่งศตวรรษที่ 21 แนวคิดปฏิบัติการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ : ซัคเซสมีเดีย.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน.(2541). *รายงานการวิจัยแนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี .

_____. (2544). *ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ยุพิน เอียยะบุตร. (2548). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษาจังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย, อัดสำเนา.

วิมลลักษณ์ ตีระมาศวณิช. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย, อัดสำเนา.

วิชาการ,กรม. (2540). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษาพุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2540). *ท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2541). *รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา.

_____. (2541). *สรุปผลการประชุมสัมมนา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จากภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา.

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). *การวัดและประเมินผลแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

_____. (2545). *ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางบ้านและโรงเรียนตามวิถีไทยที่ส่งผลต่อความพร้อมทางด้านการเรียนของเด็กปฐมวัยในชนบท*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). *ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แปลนพลิ้นติ้ง.

Beauchamp,George A. (1981). *Curriculum Theory*. 4th ed. Illinois: F.E.Peacock.

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University